

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу *Котко Яни Миколаївни* «Управління розвитком підприємств виробників рослинної продукції», яку подано на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Адаптивність систем управління основною діяльністю суб'єктів господарювання, в цілому, та аграрного бізнесу, зокрема, є запорукою забезпечення їх поступального та стабільного економічного розвитку. При цьому заходи з адаптації всіх сфер діяльності підприємства передбачають здійснення організаційних змін, орієнтованих на підвищення рівнів конкурентоспроможності та ефективності. В умовах посилення конкуренції через поглиблення інтеграції у світогосподарський простір, а також недосконалістю функціонування внутрішніх продуктових і ресурсних ринків українським аграрним підприємствам стає все складніше забезпечувати належний рівень конкурентоспроможності продукції. Це відображає невідповідність способів і методів управління підприємствами природі й характеру перебігу внутрішніх та зовнішніх економічних процесів, що обумовлює необхідність впровадження відповідних механізмів управління розвитком аграрних підприємств функціонування яких забезпечує адекватний завданням розширеного відтворення та поступального економічного розвитку, що потребує глибокого наукового пророблення.

Вказане переконує в своєчасності та актуальності вибору теми дисертації Я.М. Котко коректності постановки його мети та конкретизованих завдань, ідентифікації предметно-об'єктної сфери.

Дисертаційна робота виконана у межах комплексної науково-дослідної роботи Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка згідно теми: "Розвиток соціально-

економічних систем в аграрному бізнесі в умовах турбулентності економіки та інтеграційних відносин" (ДР №116U005203, 2016-2021 рр.) що додатково доводить актуальність обраної теми та конкретизації напряму дослідження, представленого в дисертації Котко Я.М.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Ознайомлення з дисертаційною роботою дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації автора є достовірними та обґрунтованими. Зміст дисертації охоплює всі ключові аспекти обраної теми. Отримані результати підтверджуються широким використанням публікацій вітчизняних і зарубіжних авторів за темою дослідження, аналізом нормативно-правової бази та даних Державної служби статистики України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, інших органів державного управління економічним розвитком. В дисертаційній роботі використані результати особистих спостережень автора та значна кількість літературних джерел, зібрано і опрацьовано великий обсяг статистичної інформації для висвітлення сучасного стану управління організаційними змінами в менеджменті основної діяльності суб'єктів аграрного бізнесу. Дослідження проведене на відповідному для кандидатських дисертацій науковому рівні. Аналіз літературних джерел по темі дисертації дозволив автору систематизувати теоретичні та методичні особливості досліджуваної проблеми. Дисертаційна робота спрямована на теоретико-методичне та прикладне обґрунтування засад управління розвитком підприємств суб'єктів аграрного бізнесу - виробників аграрної продукції та інтеграцію відповідних механізмів і систем в менеджмент вказаних суб'єктів економічних відносин.

Основні положення, висновки і рекомендації, які наводяться в дисертаційній роботі і авторефераті, є достатньо обґрунтованими, оскільки вони базуються на матеріалі накопиченому у вітчизняній та світовій науці, а також на власних розробках Я.М. Котко.

Основні положення і результати дисертаційної роботи пройшли широку апробацію на наукових та науково-практичних конференціях і підтвержені довідками про впровадження.

3. Наукова новизна, теоретична і практична значущість результатів дослідження. Наукова новизна, одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних, методичних та прикладних положень щодо побудови та функціонування механізмів управління підприємствами, суб'єктів аграрного бізнесу, що спеціалізуються на виробництві продукції рослинництва. Основними, винесеними на захист положеннями, які характеризуються новизною та визначають наукову цінність дослідження є наступні:

Заслужують на увагу обґрунтування концептуальних засад побудови механізму управління соціально-економічним розвитком підприємств-суб'єктів аграрного бізнесу, що спеціалізуються на виробництві продукції рослинництва, основу якого становить організаційно-управлінська складова, що орієнтована на підвищення економічної ефективності та збільшення тривалості життєвого циклу підприємства;

В дисертаційній роботі удосконалено визначення суб'єктно-об'єктних зв'язків та принципів раціональності, ефективності та цілісності формування поняття «Соціально-економічна система» в механізмі управління організаційною системою підприємства шляхом встановлення ступеня раціональності та характеру сприйняття управлінських впливів суб'єкта управління на об'єкт управління;

Слід відмітити удосконалення методичних засад обґрунтування управлінських рішень з урахуванням параметрів впливу їх виробничо-господарської діяльності на навколишнє середовище, які відповідають певному розвитку потенціалу змін;

У роботі на основі узагальнення існуючих вітчизняних і зарубіжних наукових поглядів визначено залежність між основними соціальними і економічними показниками функціонування аграрних підприємств,

зростання добробуту їх працівників та розбудовою соціальної інфраструктури населених пунктів, що на відміну від існуючих, передбачає вирішення економічних проблем та ресурсами на реалізацію мотиваційного механізму, що дозволяє створити стійкі умови реалізації економічних і соціальних інтересів працівників, що впливає на ефективність функціонування механізму управління організаційними змінами;

Заслуговує високої оцінки розроблений методичний підхід до визначення та обґрунтування складу показників /оцінки соціально-економічної ефективності функціонування аграрних підприємств, що відрізняється використанням сукупності індикаторів економічної, соціальної та екологічної результативності, які враховують їх спеціалізацію, крім того, пропозиція щодо формування механізму соціально-економічного розвитку аграрних підприємств, що передбачає комплексне формування виробничої та кадрової політики, а також дозволяє вирішувати соціальні проблеми функціонування підприємств-товаровиробників;

В процесі дослідження розвинуто наукове тлумачення сутісно-змістових характеристик управління соціально-економічним розвитком аграрних підприємств як систематичного, комплексного, безперервного, адаптаційного й інноваційного процесу, спрямованого на створення умов та використання потенційних можливостей для вирішення взаємопов'язаних і взаємозалежних економічних, соціальних і екологічних завдань з метою досягнення довгострокових конкурентних переваг на ринку різних видів сільськогосподарської продукції, зокрема, продукції високотрудоємних культур;

Зроблена ідентифікація тенденцій розвитку виробництва та кон'юнктури ринку продукції рослинництва, зокрема. продукції високотрудоємних сільськогосподарських культур на національному та регіональному рівнях, на основі обґрунтування трендів зростання обсягів виробництва і скорочення обсягів споживання продукції овочівництва, садівництва та ягідництва населення України, що формує засади для

розвитку даних галузей у підприємствах в умовах неповного забезпечення норм споживання і зростаючого попиту;

Слід відмітити обґрунтування управлінського інструментарію дотримання належного рівня ефективності організаційних структур підприємств з урахуванням особливостей побудови економічної системи їх організаційної та корпоративної культури, виконавчої дисципліни та збалансованості ланок управління при вирішенні завдань кадрової політики.

4. Повнота викладення у відкритому друку наукових положень дисертації. Діючі вимоги щодо висвітлення у відкритому друку наукових положень дисертації Котко Я.М. дотримані. Результати роботи та винесені на захист наукові положення апробовані на десяти наукових конференціях і семінарах міжнародного рівня. Результати дисертації відображені у 17 наукових публікаціях в тому числі: розділ у монографій, 8 статей у наукових фахових виданнях, 3 статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях. Зміст автореферату розкриває основний зміст дисертації.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота включає три розділи, висновки, список використаних джерел (170 найменувань), додатки. Робота викладена на 192 сторінках друкованого тексту.

За своєю структурою наукова робота відповідає вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Практичні результати виконаного дослідження використовуються аграрними підприємствами, їх об'єднаннями та органами державного управління агропромисловим розвитком, що підтверджено відповідними документами.

6. Дискусійні положення, зауваження та недоліки дисертаційного дослідження. Враховуючи достатній рівень обґрунтованості переважної більшості теоретичних і практичних положень слід звернути увагу на окремі недостатньо аргументовані результати та дискусійні питання.

1. При використанні терміну "соціально-економічна система" автору слід було б більше уваги приділити його ідентифікації в теоретичному розділі роботи, адже по тексту дисертації поряд з цим поняттям застосовуються терміни «аграрне підприємство», «об'єднання», «господарство», які, безумовно відносяться до цієї категорії, проте належного обґрунтування не наведено.

3. Не логічною є назва третього розділу «пріоритетні напрями зміцнення розвитку», де розглянуто питання планування «зміцнення розвитку», «механізм зміцнення розвитку». Слід було б дати своє бачення, що автор розуміє під поняттями «зміцнення розвитку», «ефективний розвиток».

2. При обґрунтуванні підходів до оцінки ефективності функціонування аграрних підприємств та ефективності функціонування відповідних механізмів управління автор цілком аргументовано розглядає ефективність як порівняльну відносну характеристику через показники оцінки які відрізняються використанням сукупності індикаторів економічної, соціальної та екологічної результативності проте ідентифікація розглядається поверхнево, а відповідні управлінські процедури, взагалі, залишилися поза увагою дисертанта.

4. При розгляді питань стратегічного управління розвитком дисертанту слід було б більше уваги приділити регуляторній стадії реалізації деталізованих стратегій управління, зокрема, в частині впливу на результативні показники.

5. Автору слід було більше уваги приділити процедурам узгодження цілей діяльності суб'єктів аграрного підприємництва при їх підпорядкуванні стратегії соціально-економічного розвитку.

Висловлені зауваження та побажання відображають власну наукову позицію опонента та не заперечують існування авторських шляхів вирішення поставлених конкретизованих завдань дослідження.

7. Загальний висновок. Дисертація Котко Я.М. «Управління розвитком підприємств виробників рослинної продукції» виконана відповідно до діючих вимог. Робота містить теоретичні, методичні та практичні розробки, зміст та наукове значення яких підтверджують отримання автором вирішення наукової задачі, обґрунтування механізмів управління розвитком підприємств-виробників продукції рослинництва.

Зміст дисертаційної роботи відповідає темі дослідження та спеціальності 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Автореферат за змістом розкриває основні положення дисертації.

Кількість та обсяг друкованих наукових праць відповідає вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій.

Отже, дисертація Котко Яни Миколаївни на тему «Управління розвитком підприємств виробників рослинної продукції» відповідає вимогам, викладеним у п. 9, 11 та 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою КМУ від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями), а її автор Котко Яна Миколаївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент

доктор економічних наук, професор,
академік НААН, головний науковий
співробітник відділу розвитку
підприємництва, кооперації та
агропромислової інтеграції
Національного наукового центру
„Інститут аграрної економіки" НААН

М.Й.Малік

Підпис М.Й.Маліка засвідчую
Вчений секретар ННЦ „ІАЕ”,
д.е.н., проф., член-кореспондент НААН
О.Г. Шпикуляк

